

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES IR AMŽIAUS PAGRINDAIS MB „KAVOS DIRBTUVĖS“ DARBO SKELBIME TYRIMO

2019 m. vasario 28 d. Nr. (19)SN-34)SP-32

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2019 m. vasario 11 d. buvo gautas anoniminio pareiškėjo (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu ieškant darbuotojų dirbti kavos parduotuvėje Kaune. Darbo skelbime, publikuotame 2019 m. vasario 11 d. socialinio tinklo *Facebook* grupėje „Darbas Kaune“ V. M.-S. vardu, rašoma: „Ieškoma darbuotoja [pardavėja] Šiaurės pr. 44, Kaunas 0,5-1 etato [pagal poreikį ir abipusį susitarimą]. Darbas Kavos-Gourmet parduotuvėlėje. Darbo pobūdis: bendravimas su klientais, kavos gėrimų ruošimas, švaros palaikymas. Apmokome, patirtis nebūtina, bet norėjimas dirbti – būtinas. Iki 24 metų [išskyrus atvejus, kai taikomos išimtys dėl socialinio draudimo įmokų „grindys“]“ (citos kalba netaisyta). Pareigos darbo skelbime nurodytos tik moteriškąją gimine, taip pat nurodytas amžiaus kriterijus (iki 24 metų).

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

V. M.-S. yra kavos parduotuvės „Blue Eyes Roastery“ (mažoji bendrija (MB) „Kavos dirbtuvės“; toliau – Bendrija), įsikūrusios Šiaurės pr. 44, Kaune, vadovė. 2019 m. vasario 15 d. buvo susisiekiama su Bendrijos vadove ir pranešta apie pradėtą tyrimą dėl galimai lyties ir amžiaus pagrindais diskriminuojančio darbo skelbimo. Bendrijos vadovė pažadėjo netrukus pataisyti darbo skelbimą. Sprendimo surašymo dieną (2019 m. vasario 20 d.) darbo skelbimas iš socialinio tinklo *Facebook* grupės „Darbas Kaune“ buvo pašalintas.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar MB „Kavos dirbtuvės“, socialinio tinklo *Facebook* grupėje „Darbas Kaune“ paskelbdama darbo skelbimą dėl ieškomo pardavėjo kavos parduotuvėje ir pareigas nurodydama tik moteriškos giminės daiktavardžiais bei nustatydama amžiaus kriterijų, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatų, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus. Taip pat buvo vertinama, ar nebuvo pažeistos Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatos, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėti, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. 25 straipsnyje nustatomas pagyvenusių žmonių teisių apsaugos principas, pabrėžiama, kad Sąjunga pripažįsta ir gerbia pagyvenusių žmonių teisę gyventi oriai ir nepriklausomai bei dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei bei pagyvenusių asmenų teisėms yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje nurodoma, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės,

tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad Bendrijos vadovė 2019 m. vasario 11 d. socialinio tinklo *Facebook* grupėje „Darbas Kaune“ publikavo darbo skelbimą dėl pardavėjo pareigų kavos parduotuvėje. Darbo skelbime pareigos buvo nurodytos tik moteriškąja gimine („darbuotoja“, „pardavėja“), taip pat buvo įrašytas amžiaus kriterijus, t. y., darbas siūlomas asmenims iki 24 metų, nebent taikomos kitokios socialinio draudimo išimtys dėl įmokų „grindų“.

Remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatomis, skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėtį, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus. Pabrėžtina, kad, remiantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1999 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 5(74) „Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų“, pareigų, profesijų, teisinio statuso, rangų, titulų, mokslo laipsnių ir panašūs pavadinimai apibendrintai turi būti reiškiami vyriškosios giminės daiktavardžiais.

Nagrinėjamu atveju darbo skelbime pareigos buvo nurodytos moteriškosios giminės daiktavardžiais, taip suponuojant, kad tik moterys gali atlikti nurodytas pareigas ir tik joms skiriamas darbo skelbimas. Tokiu būdu teikiama pirmenybė moterims, taigi, šiuo atveju vyrai patenka į mažiau palankią padėtį, yra atgrasomi kreiptis dėl nurodytų pareigų ir yra tiesiogiai diskriminuojami lyties pagrindu.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 5 punktą, moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai ar kitoks elgesys, kuriais asmuo diskriminuojamas dėl lyties, išskyrus atvejus, kai atliekamas tam tikras darbas, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas). Šiuo atveju Bendrija siūlo pardavėjo kavos parduotuvėje darbą. Atsižvelgiant į tai, kad nėra objektyvių priežasčių, galinčių lemti tai, jog pardavėjo kavos parduotuvėje darbo funkcijas sietinos su jas atliekančio asmens lytimi, nėra pagrindo teigti, kad šias darbo funkcijas galėtų atlikti tik moterys, taigi nagrinėjamu atveju lytis nėra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas.

Konstatuotina, kad Bendrija darbo skelbimu nepagrįstai išskyrė vieną lytį (moteris), o kiti siekiantys įsidarbinti asmenys atitinkamai patenka į mažiau palankias sąlygas, taigi, darbo skelbimu vyrai yra tiesiogiai diskriminuojami lyties pagrindu.

Remiantis Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatomis, skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų,

amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Nagrinėjamu atveju publikuotame darbo skelbime dėl pardavėjo pareigų kavos parduotuvėje buvo nurodyta, kad darbas siūlomas tik asmenims iki 24 metų, išskyrus atvejus, kai taikomos išimties dėl socialinių draudimo įmokų „grindų“. Darbo skelbime nurodžius amžiaus kriterijų, suponuojama, kad tik tokio amžiaus asmenys (iki 24 metų) gali atlikti nurodytas pareigas ir tik šiems asmenims taikomas pirmiau pateiktas darbo skelbimas. Vyresnio amžiaus asmenys yra atgrasomi kreiptis dėl nurodytų pareigų ir yra tiesiogiai diskriminuojami amžiaus pagrindu.

Pabrėžtina, kad remiantis Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 7 dalies nuostatomis, kai apdraustajam apskaičiuotas darbo užmokestis mažesnis negu Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga, draudėjas apdraustojo ir draudėjo valstybinio socialinio draudimo įmokas už tarnautojus ar darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartis, apskaičiuoja nuo apskaičiuoto darbo užmokesčio ir papildomai iš savo lėšų sumoka apdraustojo ir draudėjo valstybinio socialinio draudimo įmokas nuo sumos, kurią sudaro skirtumas tarp ne mažesnės kaip Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos ir apdraustojo apskaičiuoto darbo užmokesčio. Ši tvarka netaikoma tais atvejais, kai atitinkamą mėnesį asmenys buvo drausti pas kitą draudėją pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1, 2, 3 ar 4 dalis arba dėl jų socialinio statuso ypatybių draudžiami pensijų socialiniu draudimu valstybės lėšomis pagal šio įstatymo 6 straipsnį (10 straipsnio 7 dalies 1 punktas); gavo valstybinę socialinio draudimo senatvės ar netekto darbingumo (invalidumo) pensiją, šalpos neįgalumo ar šalpos senatvės pensiją, su socialinio draudimo santykiais susijusią (socialinio draudimo) senatvės ar netekto darbingumo (invalidumo) pensiją iš kitos Europos Sąjungos valstybės narės, Europos ekonominės erdvės valstybės, Šveicarijos Konfederacijos arba šalies, su kuria Lietuvos Respublika yra sudariusi tarptautinę sutartį dėl socialinės apsaugos taikymo (10 straipsnio 7 dalies 2 punktas); buvo ne vyresni kaip 24 metų (taikoma iki kalendorinio mėnesio, kai asmeniui sukanka 24 metai) (10 straipsnio 7 dalies 3 punktas); turi nustatytą 0–55 procentų darbingumo lygį (10 straipsnio 7 dalies 4 punktas); gavo motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką (10 straipsnio 7 dalies 5 punktas).

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 1 punkto nuostatas tiesiogine diskriminacija nėra laikomi įstatymų nustatyti apribojimai dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Pabrėžtina, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 7 dalyje numatytos mokestinės lengvatos asmenims iki 24 metų nesudaro pagrindo darbdaviui į siūlomas pareigas priimti tik tokio amžiaus asmenis. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad nėra įstatyminio pagrindo, numatančio apribojimus priimti vyresnius nei 24 metų asmenis.

Tiesiogine diskriminacija taip pat nėra laikomos įstatymų nustatytos dėl pilietybės taikomos skirtingos teisės (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 punktas), bet nagrinėjamu atveju pilietybės pagrindas nėra aktualus. Tiesiogine diskriminacija taip pat nėra laikomi atvejai, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų tam tikra žmogaus savybė yra esminis ir lemiamas profesinis reikalavimas, o šis tikslas yra teisėtas ir reikalavimas yra proporcingas (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 7 punktas). Atsižvelgiant į tai, kad nėra objektyvių priežasčių, galinčių lemti tai, jog pardavėjo kavos parduotuvėje darbo funkcijos sietinos su jas atliekančio asmens amžiumi, nėra pagrindo teigti, kad šias darbo funkcijas galėtų atlikti tik asmenys iki 24 metų, taigi nagrinėjamu atveju amžius nėra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas.

Konstatuotina, kad Bendrija darbo skelbimu nepagrįstai išskyrė vieną lytį (moteris), taip pat nepagrįstai išskyrė vieną amžiaus grupę (iki 24 metų), taigi kiti siekiantys įsidarbinti asmenys atitinkamai patenka į mažiau palankias sąlygas, vadinasi, darbo skelbimu asmenys yra tiesiogiai diskriminuojami lyties ir amžiaus pagrindais.

Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, jog, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami, skundo tyrimas nutraukiamas. Atsižvelgiant į tai, jog nurodyti lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai yra nutraukti (darbo skelbimas yra pašalintas ir nebepasiekiamas), tyrimas dėl lyties pagrindu diskriminuojančio darbo skelbimo nutrauktinas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl lyties ir amžiaus pagrindais diskriminuojančio darbo skelbimo nutraukti, kadangi lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai nutraukti.
2. Su sprendimu supažindinti Bendrijos vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.